

Lesbrief

Het is ramadan!

Voor groep 3, 4, 5
(zelf lezen vanaf 7 jaar)

Thema's in het boek:

- De ramadan
- Vieren van tradities en gewoontes

Het is ramadan!

Adam en Maryam wonen tegenover elkaar. En allebei kijken ze naar de maan. Vanavond ziet hij eruit als een croissantje en dat betekent dat de ramadan begint! Adam en Maryam vinden het maar wát spannend, want dit jaar doen ze voor het eerst mee met vasten. Dat is nog niet gemakkelijk. Goed opletten tijdens de les is lastig als je honger hebt. En wat doe je in de pauze terwijl de andere kinderen tussen de middag hun lunch eten? Alsof dat nog niet ingewikkeld genoeg is, hebben de vrienden ook nog te kampen met een zielige spin, een verdwenen zak dadels en een wel heel bijzondere burenruzie. Lukt het ze om voor zonsondergang thuis te zijn voor het verbreken van hun vasten?

Lees *Het is ramadan!* voor of laat kinderen vanaf zeven jaar het boek zelf lezen. In deze lesbrieven staan suggesties om na het lezen van het boek te praten, tekenen en leren over de islam en de ramadan.

1. Startopdracht

Nodig:

- Het boek

Instructie:

Voor je het boek gaat lezen, kun je voorkennis ophalen. Zitten er kinderen in de klas die moslim zijn? Willen zij al wat vertellen over de ramadan?

Voor het lezen

- Bekijk voor het lezen het omslag van het boek. Wat zien kinderen? Waar kijken de kinderen naar? Waar lijkt de maan op? Wat denk je dat de kinderen op het omslag aan het doen zijn?

- Lees de titel en de auteur voor en activeer voorkennis:
  - Wie weet wat ramadan betekent?
  - Heeft er iemand familieleden of kennissen die meedoen met de ramadan? Vraag kinderen daar iets over te vertellen.
  - Zijn er islamitische kinderen in de klas? Wat weten zij over de ramadan?
  - Weet je wat de ramadan te maken heeft met een croissantje in de lucht? Op deze laatste vraag hoef je geen antwoord te vinden, het is een 'teaser' om snel te starten met lezen.

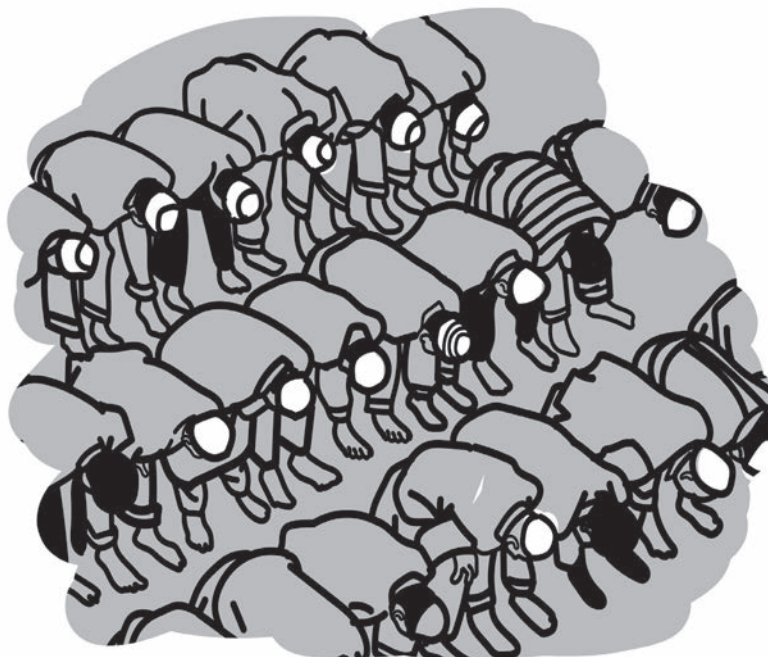
Na het lezen

Stel een aantal begripsvragen over het verhaal:

- Wat doen Maryam en Adam vandaag?
- Weet je waarom zij zenuwachtig zijn?
- Wat doe je als je vast?
- Waarom vasten mensen?
- Hoe vieren mensen het einde van de ramadan?
- Wat heb je nog meer gehoord/gelezen over het geloof de islam?
- Kom terug op de 'teaser': wat had dat croissantje nou te maken met de ramadan?

Stel een aantal vragen naar aanleiding van het verhaal:

- Ben je weleens in een moskee geweest? Hoe vond je dat?
- Ken je mensen in je omgeving die meedoen met de ramadan?
- Heb je zelf ook een geloof? Kun je daar iets over vertellen? Welk moment in het jaar is belangrijk voor jou?

2. Wat is de ramadan?

Nodig:

- Bord
- Voor opdracht a: witte vellen voor een woordweb
- Voor opdracht b: witte A3-vellen, potloden (vooral geel, rood, oranje)

Instructie:

In deze opdracht onderzoeken leerlingen goed wat de ramadan is. Je kunt kiezen uit twee verschillende opdrachten: a) met een woordweb of b) met een dagrooster.

Opdracht a. Woordweb

- Deel een leeg woordweb uit. Vraag kinderen het woord 'ramadan' midden in het woordweb op te schrijven.
- Zet een timer van drie minuten. Iedere leerling mag in drie minuten woorden schrijven of tekeningen maken rondom het woord ramadan.
- Deel de kinderen na de drie minuten op in tweetallen. Zij mogen elkaar hun woordweb laten zien en vertellen waar zij aan denken bij het woord ramadan.
- Tel tot drie en vraag kinderen bij drie hun woordweb in de lucht te houden. Maak een kort rondje langs de kinderen en benoem wat je ziet.
- Schrijf veelvoorkomende termen op het bord. Vat samen wat jullie weten over de ramadan. Vul eventueel aan: islam, vasten (niet eten), Allah, goede daden, feest.

Opdracht b. Dagprogramma

- Deel de klas op in tweetallen en geef hun een wit A3-vel en kleurpotloden.
- Laat de leerlingen bovenaan het blad een zonsopkomst tekenen. Laat er eventueel een voorbeeld van zien.
- Vertel: 'Als je tijdens de ramadan meedoet met vasten dan eet en drink je niets meer vanaf zonsopkomst. Maryam en Adam doen voor het eerst mee met de ramadan. Teken op het A3-blad wat zij tijdens hun eerste dag meemaken.' Geef kinderen 15 minuten om het blad te vullen met alles wat Maryam en Adam doen op de dag. Zij mogen dit doen met woorden of tekeningen.
- Na 15 minuten mogen kinderen onder aan het blad de zonsondergang tekenen. Laat hier eventueel weer een voorbeeld van zien. Vraag kinderen: 'Wat gebeurt er na zonsondergang?' Laat kinderen tekenen wat Maryam en Adam eten en drinken na zonsondergang.
- Vraag door:
  - Wat vinden Maryam en Adam van het vasten?
  - Hoe houdt meester Mohammed het vasten vol? Waar denkt hij aan als het vasten lastig wordt?
  - Hoe kun je rekening houden met mensen die vasten?

Sluit opdracht a en b af met wat verdiepende vragen:

- Wie vasten er bij de ramadan?
- Waarom vasten mensen bij de ramadan?
- De ramadan hoort bij het islamitische geloof. Wat weet je nog meer van de islam? (Vul aan met informatie over Allah, de moskee.)
- Wat heeft de ramadan te maken met mensen die arm zijn of minder hebben?
- Hoe vieren mensen het einde van de ramadan?
- Voor moslims is het belangrijk om een goede daad te verrichten, iets goed te doen voor een ander. Dit geldt al helemaal tijdens de ramadan. Wat vind jij een goede daad?

Extra opdracht: ervaringen

Hoe is het om de ramadan te vieren? In deze opdracht gaan leerlingen op zoek naar ervaringen. Nodig iemand uit die zelf meedoet met de ramadan of laat leerlingen iemand interviewen uit hun eigen omgeving. Bereid het gesprek voor door kinderen eerst interviewvragen te laten bedenken.

Vertel: 'We weten nu wat ramadan is. Maar weet je ook hoe het is om de ramadan mee te maken?' Vraag in een klassikaal gesprek:

- **Wat vinden Maryam en Adam van de ramadan?**
- **Hoe vinden zij het vasten?**
- **Weet je waarom zij het belangrijk vinden mee te doen aan de ramadan?**
- **Wat vinden zij van Eid al-Fitr (Suikerfeest)?**
- **Laat kinderen nadenken: 'Welke vragen heb je nog voor iemand die meedoet aan de ramadan?' Laat kinderen een lijstje met vragen maken. Bijvoorbeeld:**
  - Sinds wanneer doe je mee aan de ramadan?
  - Wat doe je als je het vasten lastig vindt?
  - Welke goede daad verricht jij?
  - Wat eet je het liefst tijdens Eid al-Fitr?
- **Nodig iemand uit in de klas of laat kinderen in hun eigen omgeving iemand interviewen.**
- **Sluit af met een conclusie: wat weet je nu over de ervaringen van mensen? Waarom is de ramadan voor veel mensen belangrijk?**

3. De regels

Nodig:

- Bord
- Het boek, pagina 56
- Het boek, pagina 29
- Papier en tekenmateriaal

Instructie:

Bespreek in deze opdracht met je leerlingen de 'regels' die horen bij de ramadan:

- Lees een paar regels van pagina 56 voor: 'Een dag voor het Suikerfeest staan Maryam en Adam op het schoolplein. Het is pauze en Thomas komt aanrennen. "Ik heb vandaag geen eten of drinken meegenomen!" "Zo hé, superstoer!" zegt Adam terwijl hij naar Thomas kijkt. "Denk je dat je het gaat volhouden?" vraagt Maryam. Thomas knikt. "Ik denk het wel." "Ik zal je de regels vertellen," zegt Maryam.'
- Zet de afbeelding van pagina 57 (zie hieronder) op het bord. Zet een timer voor één minuut en laat leerlingen in tweetallen bespreken: 'Welke regels zie je hier op het plaatje? Welke regels horen bij de ramadan, naast het vasten (dat je niet mag eten en drinken)?'
- Vraag klassikaal terug: welke regels gelden er? Lees eventueel een stukje verder: 'Adam schudt zijn hoofd. "Nee, er komt nog iets meer bij kijken." "Precies! Je mag niet vloeken, niet liegen, niet pesten, niemand pijn doen..." vertelt Maryam.'
- Laat kinderen in tweetallen uitwisselen: wat vind je van deze regels?
- Geef kinderen twee minuten denktijd: kun je zelf nog een regel bedenken voor 'goed gedrag'?
- Lees pagina 29 over de spin nog eens voor. Vraag daarna: wat wilde Adam doen met de spin? Wat zei Maryam? Wat vind je van de regel 'je mag niets doodmaken wat jou niet schaadt' ?
- Lees voor van pagina 19: "Weet ik, maar het is ramadan. We horen elkaar te helpen." "Nee," zegt Maryam. "We horen naar de meester te luisteren. Dan krijg je nog meer pluspunten." Allah werkt met plus- en minpunten, weet ze. Als je allemaal goede daden verricht, krijg je een heleboel pluspunten achter je naam, en als je slechte dingen doet, dan krijg je juist allemaal minpunten."
- Deel daarna een wit vel uit en vraag kinderen deze doormidden te vouwen.

Aan de bovenkant van het blad tekenen kinderen voorbeelden waar je pluspunten voor krijgt.

Pluspunten. Bijvoorbeeld:

- Goed luisteren
- ....
- ....

Aan de onderkant van het blad tekenen kinderen voorbeelden waar je minpunten voor krijgt.

Minpunten. Bijvoorbeeld:

- Vloeken
- .....
- .....

4. Check de feiten!

Nodig:

- Bord
- Schrijf de vragen op het bord

Instructie:

In het boek leer je een hoop over de ramadan.

- Deel de klas in groepjes van 4 leerlingen. Vertel: 'We gaan kijken hoe goed jullie de feiten hebben onthouden. Ik lees steeds een quizvraag voor. Jullie krijgen per vraag 1 minuut om deze vraag te beantwoorden.'
- De vragen bouwen op van eenvoudig naar moeilijker. Lees een vraag voor en laat groepjes een antwoord opschrijven.
  1. Wat is 'vasten'?
  2. Wat is een moskee?
  3. Hoe heet de god in de islam?
  4. Wat is een imam?
  5. Wat hebben de maan en de sterren te maken met de ramadan?
  6. Waar heeft Maryam een dadel voor nodig?
  7. Welke mensen vasten niet?
- Bespreek de antwoorden en kijk welk groepje de meeste vragen goed had. Zijn kinderen nog nieuwsgierig? Wat willen zij nog meer weten over de ramadan of de islam? Schrijf de vragen op en bedenk samen hoe je aan een antwoord komt.

5. Een goede daad

Nodig:

- Het boek, pagina 52
- Drie voorbeelden van 'goede daden' (liefst uitvoerbaar op school of in de buurt)

Instructie:

Waarom vasten mensen met de ramadan?

- Pak pagina 52 van het boek erbij. Vertel: 'Thomas is mee naar de moskee. Hij vraagt: "Waarom vasten jullie eigenlijk?"'
- Vraag kinderen of zij een antwoord op deze vraag hebben.
- Lees daarna verder: 'De imam geeft hem een schouderklopje. "Dat is een heel goede vraag, Thomas. Voor moslims is het erg belangrijk om zich te kunnen verplaatsen in andere mensen. Met het vasten verplaatsen we ons in mensen die zo arm zijn dat ze niet genoeg eten in hun maag hebben. Doordat we van zonsopgang tot zonsondergang niet eten, hebben we net als zij een gevoel van honger, en zo komen we dicht bij elkaar. Daarnaast is het in de ramadan belangrijk dat je veel goede daden verricht. Je kunt bijvoorbeeld geld geven aan de armen.'"

- Bespreek met de kinderen: wat vind jij een goede daad? Heb je wel eens iets voor een ander gedaan?
- Verdeel de kinderen in groepjes. Vertel: 'We gaan met de klas een goede daad bedenken die we kunnen uitvoeren tijdens de ramadan. We gaan iets goed doen voor een ander. Voor iemand die dit nodig heeft. Dit mag een persoon zijn, maar ook een dier. Denk bijvoorbeeld aan mensen die weinig geld hebben, kinderen die in oorlog leven, oudere mensen die eenzaam zijn of dieren die in het asiel leven.' Laat kinderen nadenken:
  - Wie zou je willen helpen?
  - Waarom die persoon/dat dier?
  - Hoe kunnen we helpen?
- Als kinderen het abstract vinden, kun je ook drie goede daden van tevoren bedenken. Bijvoorbeeld: tekeningen maken voor eenzame ouderen in de buurt, oud speelgoed verzamelen voor de lokale kringloop/het Leger des Heils etc. Bedenk een actie die je in de klas kunt voorbereiden en kunt uitvoeren op school of in de buurt.

6. Vertellen over tradities en gewoonten

Instructie:

Misschien heb je veel kinderen in de klas die zelf moslim zijn? Of kinderen met een ander geloof? In deze opdracht vertellen kinderen elkaar over gewoonten, tradities en gebruiken die passen bij hun geloof of cultuur.

- Vertel: 'In het boek heb je geleerd over de ramadan. De ramadan hoort bij de islam. Maryam en Adam mogen voor het eerst meedoen met de ramadan. Voor moslims is de ramadan heel belangrijk. Misschien heb jij ook wel een traditie, een feest of een gewoonte die heel belangrijk voor je is? Dat gaan we nu bespreken.'
- Maak een kring met een binnen- en een buitencirkel. De kinderen uit de binnencirkel staan tegenover de kinderen in de buitencirkel. Zij praten in tweetallen. De buitencirkel mag eerst vertellen: 'Welke traditie of gewoonte vier jij thuis?' Zet de timer op een minuut en laat kinderen vertellen. Als de timer afgaat, draaien de kinderen in de binnencirkel een stukje door, zodat zij voor een andere leerlingen uit de buitencirkel komen te staan.
- Doe drie speeddaterondjes. Vraag daarna aan de kinderen: wat heb je gehoord over tradities van je klasgenoten? Heb je iets nieuws gehoord?
- De speeddate kun je ook steeds met een andere vraag doen:
  - Heb je een geloof? Kun je daar iets over vertellen?
  - Welk feest in het jaar is belangrijk voor jou, waarom?
- Laat kinderen daarna een tekening maken over een traditie die voor hen belangrijk is.

7. Recepten

Nodig:

- Het boek van pagina 31 tot en met 36
- Een voorbeeld van een recept
- Bijlage met een format om zelf een recept te maken
- Recepten van koekjes die gegeten worden tijdens de ramadan, bijvoorbeeld via <https://www.pingetest.be/marokkaanse-koekjes-maken-4-in-1/>

Instructie:

Als Adam en Maryam langs de bakkerij lopen worden ze afgeleid door de heerlijke geur die hun neus binnendringt. Herkennen kinderen die zoete geur? Wat zouden zij het liefst eten na een dag vasten? In deze opdracht denken kinderen na over eten dat past bij feestdagen zoals Eid al-Fitr? Zij vertellen elkaar wat zij lekker vinden en maken daarna een recept. En helemaal leuk: vraag ouders/verzorgers om thuis met hun kinderen het recept echt uit te proberen.

- Lees het hoofdstuk 'De bakker' nog eens voor en bespreek met kinderen:
  - Wat voor lekkers bakken de vrouwen allemaal?
  - Herken je de warme geur die uit een bakkerij komt? Wat koop jij het liefst van de bakker? Bak je thuis weleens brood of koekjes?
- Laat tweetallen praten over de vraag 'wat zou jij het liefst eten na een dag vasten?'. Doe dat als volgt:
  - Verdeel de klas in tweetallen: A en B
  - A vertelt, B luistert
  - Zet een timer van 30 seconden
  - Vraag daarna een paar kinderen uit B: 'Wat heb je gehoord van A? Vind je dat ook lekker?'
  - Wissel daarna van rol.
- Vertel: 'Bij feestdagen hoort soms speciaal eten. Sommige mensen eten bijvoorbeeld kalkoen met Kerstmis, bij Rosj Hasjana (joodse feestdag) eten mensen appeltjes met honing en baklavataart en speciale koekjes horen vaak bij Eid al-Fitr (het Suikerfeest). Welk gerecht vind jij echt bij een feestdag horen?' Laat kinderen weer in tweetallen bespreken: wat eten jullie tijdens de ramadan (of een ander feest)? Wat is bij jullie een traditie?
- Koppel als kinderen daaraan toe zijn een schrijfopdracht aan deze opdracht, vertel dat jullie recepten gaan maken. Een recept is een beschrijving van hoe je een gerecht maakt. In een recept staat wat je nodig hebt (ingrediënten) en hoe je het gerecht maakt (een instructie). Laat alle kinderen een gerecht kiezen.
- Geef het format uit de bijlage aan de kinderen. Het zou leuk zijn als je zelf een recept kunt laten zien van een gerecht dat voor jou belangrijk is en dat je traditioneel tijdens een feestdag eet. Leg ook uit hoe je een recept gebruikt.
- Laat kinderen daarna in tweetallen bespreken:
  - Van welk gerecht gaan zij een recept maken?
  - Welke ingrediënten zijn nodig?
  - Welke keukenmaterialen zijn nodig?
  - Hoe maak je het gerecht? Wat is stap 1?
- Laat kinderen voor zover het lukt het recept invullen. Zij mogen dit format ook mee naar huis nemen en aan hun ouders/verzorgers vragen te helpen. Betrek ouders bij het boek en vraag wie er zin heeft om het gerecht te maken. Vier een feestje in de klas!

Tip: is het maken van een recept te moeilijk? Print dan van tevoren een aantal recepten uit van koekjes die vaak gemaakt worden bij de ramadan. Lees de recepten en bespreek met kinderen: welk recept zullen we gaan maken?

recept:

Wat heb je nodig?

.....

.....

.....

Keukengerei:

.....

.....

Hoe maak je het?

.....

.....

.....

.....

.....

Deze lesbrief is opgemaakt door De Gouden Zebra